

CZU: 316.77:373.3

DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR DE COMUNICARE LA ELEVII DIN CICLUL PRIMAR

Svetlana SÎRBU, doctor în pedagogie,
învățător grad didactic superior, IPLT
„Gheorghe Asachi”, or. Chișinău, RM

Abstract. *The competence of communication is considered by many authors a global skill which contains all the acquired communication skills by the individuals during their lives. These characteristics can be improved by applying special methods which contributes for developing communication skills. School has the job to finish developing pupil’s abilities for him to become. A personality with knowledge, attitudes and communication skills during the study course.*

The actual education system is based on knowledge correlation, competences and attitudes, on mutual learning, on activities while working in pairs or groups, in cooperation with the teachers, child and his parents. All of this being aimed at developing creative thinking and communication skills. The process of organizing and developing the educative activities is adjusted by communicating. In teaching-learning process all subject which are studied in school are absorbed by using communication. The teacher must understand the importance of communicating.

Keywords: *competence, communication, learning, attitudes and skills.*

Competența de comunicare este considerată de mulți autori capacitate globală care cuprinde capacități comunicative ale indivizilor dobândite de-a lungul vieții. Acestea pot fi ameliorate prin aplicarea unei metodologii speciale care ar contribui la dezvoltarea competenței de comunicare. Școala are drept finalitate dezvoltarea competențelor elevului pentru a deveni o personalitate cu un ansamblu de cunoștințe, atitudini și competențe de comunicare formate pe parcursul școlarității.

Învățământul actual se bazează pe corelarea cunoștințelor, competențelor și atitudinilor, pe învățarea reciprocă, pe activități în perechi și grupuri, pe colaborarea dintre învățător, elev și părinte. Toate fiind realizate în scopul dezvoltării gândirii creative și a competențelor de comunicare. Procesul de organizare și desfășurare a activității instructiv-educative este reglementat prin comunicare. În predarea-învățarea tuturor disciplinelor studiate în școală este folosită comunicarea. Învățătorul trebuie să înțeleagă importanța comunicării.

Activitatea principală a elevului este învățarea ce are loc prin comunicare. Copiii învață comunicând cu învățătorii, colegii și părinții. Pentru a forma la elevi competențe comunicative agenții educaționali însuși trebuie să posede asemenea competențe. Competența se formează și se evaluează în interacțiunea integrată a activităților de *a ști, a ști să faci și a ști să devii*. Are ca teme priceperi, atitudini, deprinderi, cunoștințe și motivație. Competența comunicativă este nivelul de performanță care determină cât de eficient a fost transmis și receptat mesajul. Are ca teme cunoștințe, priceperi, deprinderi și motivație.

A fi competent într-o activitate înseamnă a aplica cunoștințele acumulate, a folosi deprinderi specifice, a analiza și a lua decizii, a lucra împreună cu alți membri din echipă, a comunica adecvat cu cei din jur. Cele mai bune oportunități de dezvoltare a abilităților de comunicare s-au dovedit a fi oferite de exercițiul comunicativ. În practica educațională este necesar ca elevilor să li se ofere ocaziile de a comunica constructiv. Pentru antrenarea elevilor în procesul comunicativ nu trebuie să li se pretindă să vorbească mult, ci să fie găsite modalități de identificare a interacțiunilor elev-elev în scopul schimbului informațional și interpersonal. Comunicarea se manifestă nu doar ca o acumulare de cunoștințe, ci ca oportunitate de coparticipare activă la orice activitate didactică pentru a spori dobândirea competențelor de comunicare. Dezvoltarea competențelor de comunicare eficientă la elevi presupune formarea următoarelor deprinderi:

- dialogare;
- ascultare activă;
- însușire și utilizare a diverselor formule de politețe;
- respectarea normelor de comunicare orală și scrisă;
- dezvoltare a comunicării asertive (exprimare cu ușurință a punctului de vedere).

Problemele de comunicare în marea majoritate își au originea în copilărie. Descurajarea și frustrarea afectează puternic. Competențele de comunicare se formează în special prin activitatea didactică și extrașcolară, de predare și învățare a cunoștințelor, de formare a priceperilor și deprinderilor, de comunicare și relaționare în cadrul grupului școlar. Învățătorii sunt acei care trebuie să încurajeze elevii să își exprime părerea, să se lase descoperiți și să nu le fie frică să împărtășească idei cu cei din jur. De aceea se pune accentul pe necesitatea învățării interactive și a conlucrării între elevi în procesul de învățare.

Învățătorul prin măiestria sa pedagogică utilizează corect metode activ-participative în cadrul activităților ce se desfășoară în clasă. Devine un bun îndrumător, observator și capabil să dirijeze activitatea pentru a stimula și dezvolta competențe de comunicare la elevi. Preponderent este comunicarea verbală, comunicarea nonverbală și paraverbală trebuie să însoțească mesajul verbal, fiind o completare de comunicare.

În perioada preșcolară comunicarea se realizează cu suport intuitiv. Activități în care sunt utilizate povestiri, exerciții și probleme cu imagini. În clasele I-IV se folosesc atât imagini artistice (tablouri, filme, Power –Point), cât și sintetice (hărți, scheme). Învățătorul trebuie să caute permanent forme optime de colaborare cu elevii pentru a reuși să implice conștient și creativ discipolii. Deosebit de eficiente sunt *Lectura ghidată, Expunerea, Compunerea, Dialogul, Scrierea liberă, Studiul de caz și Scrierea liberă.*

Aplicarea metodelor activ-participative conduc la facilitate exprimării. Metodele de predare de colaborare și de cooperare sunt metode în care copiii lucrează împreună, în perechi sau grupuri mici. Elevii învață să lucreze ca o echipă, comunică direct între ei, își împărtășesc ideile, se ajută reciproc, explică ceea ce știu celor din grup, discută împreună momentele subiectului pe care îl au de studiat. Comunicarea dintre elevi reprezintă o cale de a învăța lucruri noi unii de la ceilalți. Limbajul responsabilității, modalitate de ameliorare a comunicării este o formă de comunicare prin care elevii își exprimă propria opinie și emoție fără a ataca interlocutorul. Această formă de comunicare este o modalitate de evitare a etichetării și criticii

ceea ce duce la munca cu anturaj pozitiv. Pentru perfecționarea comunicării didactice, învățătorul trebuie să cunoască și să respecte următoarele reguli:

- *vorbirea* corectă, clară și directă a sa;
- *ascultarea* atentă și încurajatoare a mesajelor primite din partea elevilor;
- *încurajarea* feedback-ului din partea elevilor, pentru a cunoaște în ce măsură mesajul a fost înțeles de către discipoli;
- *utilizarea* diverselor forme de comunicare didactică pentru același tip de mesaj.

Școala are menirea de a forma un cititor activ pentru tot parcursul vieții. Lectura pentru elev trebuie concepută ca modalitate de cunoaștere și act de comunicare. **Lectura** este un instrument care dezvoltă posibilități de comunicare între oameni. Act intelectual important este lectura copiilor, de aceea trebuie supravegheat și îndrumat la școală de către învățător sau alți agenți educaționali și acasă de părinți. Prin lectură la elevi își formează:

- *aspectul educativ* ce contribuie la educarea din punct de vedere etic și estetic;
- *aspectul cognitiv* ce duce la îmbogățirea cu cunoștințe din diverse domenii;
- *aspectul formativ* ce înlesnește formarea deprinderilor de muncă intelectuală, la dezvoltarea gândirii, a imaginației creatoare și a capacității de exprimare corectă orală și scrisă.

În școala primară datorită măiestriei învățătorului are loc stimularea interesului pentru lectură. Învățătorul este dator să îndrume corect copiii spre o lectură conștientă. *Conversația problematizată* este importantă, fiindcă menține relația între învățător și elev. Începând cu clasa I, odată cu învățarea literelor, textele propuse spre învățare trebuie analizate minuțios. Lectura recomandată spre citire trebuie urmată de conversație bine dirijată. Textele învățate sunt conștientizate, dacă în mod sistematic sunt urmate de cerințele:

- să formuleze întrebări corecte colegilor;
- să utilizeze în vorbire cuvinte și expresii noi învățate;
- să redea conținutul textului prin cuvinte proprii și la persoana a III-a.

Elevii din clasa a II-a și a IV-a pot fi deprinși să se orienteze în structura cărții. O altă formă de îndrumare poate fi crearea bibliotecii personale și a clasei din cărțile aduse de însuși elevii clasei, în care poate fi propus un elev cu rol de bibliotecar pentru colegii de clasă. Dirijarea și evaluarea sistematică a lecturii de către învățător și părinte duce la formarea deprinderii de citire. Diverse activități legate de lectură dezvoltă competențe de comunicare. Elevul devine comunicativ, creativ și sociabil. Asimilarea conștientă a celor comunicate în mod scris sau oral permite efectuarea de către elevi a unei citiri funcționale. Așteptările sunt îndreptățite atunci când sistematic are loc consolidarea deprinderii de citire corectă, conștientă, cursivă, expresivă și fluentă. În această etapă are loc formarea gustului pentru lectură, de aceea trebuie corect de îndrumat elevilor literatura pe care trebuie să o citească. Are loc creșterea interesului pentru cunoaștere, se dezvoltă capacitatea de gândire, se formează și explorează vocabularul acumulat, se amplifică capacități creative și imaginative. *Ascultarea activă* poate fi exersată în cadrul dialogurilor și dezbaterilor realizate în clasă. Prin felul răspunsurilor, învățătorul vede dacă elevii au fost atenți la cele ascultate.

Lectura este o activitate importantă pentru copii, fiindcă dezvoltă competențe de comunicare. Lectura orală dezvoltă vocabularul, pronunția și abilitatea de a folosi elemente paraverbale (intonația, ritmul vorbirii).

O citire conștientă nu poate fi, dacă nu este o citire fluentă. **Exercițiul** este strategie didactică eficientă, deoarece prin ea formăm competențe. Exercițiile pot fi realizate în mod oral cât și scris. Exercițiile gramaticale realizate sistematic duc la formarea exprimării orale, fiindcă cunoștințele teoretice sunt aplicate în practică, unde cititul repetat sau prin încadrarea cititului repetat într-un context care este interesat și are sens. Citirea poate fi formată prin modalitățile:

- citirea repetată;
- citirea cu voce și în gând;
- citirea pe roluri;
- citirea în cor împreună cu alți copii sau împreună cu cineva.

În acest scop, în predarea limbii și literaturii române este eficient să se îmbine exerciții de comunicare orală și scrisă. Astfel elevii își formulează și exprimă corect ideile, scriu ortografic, realizează o povestire a unui text, etc. Este necesar ca învățătorul să urmărească la elevi pregătirea pentru munca intelectuală independentă sau activități de grup prin care se pot forma abilități de a se exprima în fața unui grup de colegi și formarea deprinderilor de lucru cu cartea.

Interogarea multiprocesuală este tehnica prin care în ciclul primar se formează o comunicare corectă. Se ajunge la rezultat frumos, dacă lectura textelor este urmată de întrebări bine structurate după nivelele:

Cunoștințe – Cine sunt personajele textului? Unde și când are loc acțiunea din text?

Înțelegere – Cum înțelegi expresia ...? Cum argumentezi cele spuse de ...?

Analiză – De ce personajul textului a procedat așa? Argumentează răspunsul cu expresii din text.

Aplicare – Cum ai fi procedat tu dacă ai fi în locul personajului din text? Care din calitățile personajului ai fi vrut să le ai? Ce sfat ai fi dat personajului din text?

Sinteză – Ce s-ar fi întâmplat, dacă ..? Cum crezi, care din acțiunile personajului l-au făcut să ..? Cum crezi, ce a urmat după ... acțiunea din text?

Evaluare – Ce bun ai învățat din acest text? Care enunț au trezit pentru tine emoții pozitive?

Utilizând sistematic această tehnică, formularea răspunsurilor corecte și complete, crește la elevi nivelul de gândire și exprimare interesantă, originală.

Jocul este o metodă activă de formare, bazată pe activități de simulare a unor situații. Participanții devin actori ai vieții sociale, pentru care se pregătesc. Astfel se formează atitudini, abilități, comportamente și competențe. Accesibil are loc procesul de cunoaștere, fiindcă copiii învață prin această activitate, își dezvoltă competențe de comunicare într-o manieră ludică și distractivă. Activitățile de **joc de rol** și de **dramatizare** sunt percepute de elevi ca un joc. Exercițiile de dramatizare presupun interpretarea textelor pe roluri. Dramatizarea îi determină pe elevi să exploreze textul, să înțeleagă textul și să analizeze personajele pe care le vor interpreta. Acest tip de activitate dezvoltă spiritul de echipă, creativitatea, acumularea de cunoștințe și îi apropie de text prin bucuria de a interpreta scenic personajele îndrăgite. Copiii reușesc să își exprime îndemânarea, imaginația și simțul estetic. Memorarea replicilor personajelor dezvoltă competențe de comunicare verbală și antrenează memoria.

În clasele primare pot fi utilizate în joc de rol toate textele propuse spre studiere. Jocurile contribuie la formarea și dezvoltarea flexibilității și fluidității vorbirii. Unele jocuri oferă posibilitatea de a învăța situații gramaticale cu mult înainte de a le studia. Exemple de jocuri didactice ce pot fi utilizate în cadrul lecțiilor:

Spune mai multe cuvinte despre ... - se propun însușiri sau acțiuni despre un obiect, sau ființă.

Cuvântul interzis - să răspunde la întrebări fara să folosească un cuvânt stabilit. De exemplu „primăvara” este cuvântul interzis. La întrebarea „Despre ce anotimp se vorbește în text ?”.

Cine spune mai repede ? - să alcătuiască enunțuri în baza imaginilor.

Găsește propoziția - după o scemă propusă.

Când se întâmplă și de ce ? - succesiuni a diferitor transformări în natură.

Cuvinte asemenea - consolidarea cuvintelor sinonime.

Competențele de comunicare pot fi ameliorate, perfecționate prin învățare și exersare sistematică. În scopul de accelerare a dobândirii unor competențe de comunicare specifice, se impune exersarea, situații problematice și aplicare practică îmbinată cu îndrumarea activă în scop formativ. Învățătorii din învățământul primar vor reuși să formeze competențe de comunicare la micii școlari, dacă vor cunoaște aspecte teoretice și metodologice privind predarea, învățarea și evaluarea conceptelor. Ele se pot realiza accesibil vârstei în baza textului literar prin strategii didactice care vor ajuta copilul să utilizeze corect diverse forme atât în comunicarea orală cât și în cea scrisă.

BIBLIOGRAFIE

1. ABRIC, J.-C. Psihologia comunicării. Teorii și metode. Iași: Editura Polirom, 2004, 208 p. ISBN 9736839532
2. COSMOVICI, A. Psihologie școlară. Iași: Editura Polirom, 1998, 302 p. ISBN 9789734610778
3. CUCOȘ, C. Pedagogia. Iași: Editura Polirom, 1996. 230 p. ISBN 973-9248-03-9.
4. PERETTI, A.; LEGRAND, I.-A.; BONIFACE, J. Tehnici de comunicare. Iași: Editura Polirom, 2001, 392 p. ISBN 973-683-505-7
5. ȘERDEAN, I. Didactica limbii române și literaturii române în învățământul primar. București: Editura Corint, 2007, 320 p. ISBN 9789731352336